

Sygnatura akt I ACa 651/20

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 31 maja 2021 roku

Sąd Apelacyjny w Szczecinie I Wydział Cywilny

w składzie:

Sędzia Leon Miroszewski (przewodniczący)

Sędzia Krzysztof Górski

Sędzia Agnieszka Bednarek-Moraś

Protokolant: starszy sekretarz sądowy Magdalena Goltsche

po rozpoznaniu w dniu 13 maja 2021 w Szczecinie

na rozprawie

sprawy z powództwa (...) – Oddział w Polsce

przeciwko S. S.

o zapłatę

na skutek apelacji pozwanej od wyroku Sądu Okręgowego w Szczecinie z dnia 11 marca 2020 roku, sygnatura akt I C 1024/19

uchyla zaskarżony wyrok i przekazuje sprawę Sądowi Okręgowemu w Szczecinie do ponownego rozpoznania, pozostawiając temu Sądowi rozstrzygnięcie o kosztach instancji odwoławczej.

Krzysztof Górski Leon Miroszewski Agnieszka Bednarek-Moraś

Sygnatura akt I ACa 651/20

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 11 marca 2020 roku, w sprawie o sygnaturze akt I C 1024/19, Sąd Okręgowy w Szczecinie w punkcie I. zasądził od pozwanej S. S. na rzecz powoda (...) Oddział w Polsce w W. kwotę 376.741,89 złotych z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od dnia 9 kwietnia 2019 r. do dnia zapłaty; w punkcie II. zasądził od pozwanej na rzecz powoda kwotę 34.071 złotych tytułem kosztów postępowania.

Sąd ten ustalił, że pomiędzy pozwaną a poprzednikiem prawnym powoda – (...) S.A. z siedzibą w A. - Oddział w Polsce zawarta została umowa kredytu na kwotę 250.000 złotych, indeksowanego do waluty CHF. Okres kredytowania ustalono na 480 miesięcy. Kredyt oprocentowany był według zmiennej stopy procentowej ustalonej jako suma stopy referencyjnej LIBOR 3M oraz stałej marży Banku w wysokości 1,20 punktów procentowych. Spłata kredytu miała następować w miesięcznych ratach pobieranych z rachunku bankowego. Ustalono też zabezpieczenie kredytu. W dniu 20 marca 2008 roku została złożona dyspozycja wypłaty środków w kwocie 125.007,15 zł i 124.992,85 zł na wskazane rachunki beneficjentów. Zgodnie z regulaminem w przypadku kredytów

indeksowanych do waluty obcej raty kredytu podlegające spłacie wyrażone zostały w walucie obcej i pobierane z rachunku bankowego według kursu sprzedaży, zgodnie z tabelą obowiązującą w Banku na koniec dnia roboczego, poprzedzającego dzień wymagalności spłaty kredytu.

Wobec nieuregulowania należności powodowy bank, będący następcą prawnym pierwotnego kredytodawcy, pismem z dnia 16 stycznia 2019 roku wypowiedział umowę wskazując, że wraz z upływem okresu wypowiedzenia całość zadłużenia wynikająca z umowy zostaje postawiona w stan natychmiastowej wymagalności. Wypowiedzenie zostało wysłane na adres korespondencyjny wskazany przez pozwaną i nie zostało podjęte. Nastąpił zwrot z adnotacją „nie zamieszkuje”.

Powód wystawił w dniu 9 kwietnia 2019 roku wyciąg z ksiąg banku wskazujący na wysokość zobowiązania na kwotę 376.741,89 złotych, na którą składają się: 370.405,78 złotych z tytułu kapitału, 3.778,79 złotych z tytułu odsetek ustawowych za opóźnienie od dnia 2 marca 2019 roku do dnia 8 kwietnia 2019 roku.

Biorąc pod uwagę powyższe ustalenia Sąd Okręgowy uznał powództwo za uzasadnione. Stwierdził, że stan faktyczny był bezsporny, a nadto został ustalony w oparciu o niebudzące wątpliwości dokumenty. Wskazał, że ustanowiony dla pozwanej, jako nieznaney z miejsca pobytu, nie zakwestionował ani wysokości, ani wymagalności dochodzonego roszczenia. Podniósł jedynie, że wezwanie do zapłaty wróciło z adnotacją o niezamieszkiwaniu pozwanej.

Rozstrzygając o zasadności żądania Sąd Okręgowy miał na uwadze istnienie umowy wiążącej strony, uszczegółowionej w art. 69 i nast. w zw. z art. 78 ustawy Prawo bankowe. Z przedstawionych przez powoda dokumentów wynika, zdaniem Sądu Okręgowego, że należności powstały w związku z umową bankową, a także niespłaceniem kredytu w terminie. Sąd ten powołał się na to, że strona pozwana nie zakwestionowała w istocie skuteczności wypowiedzenia.

Według Sądu I instancji wszelka korespondencja była kierowana do pozwanej na wskazany adres do korespondencji, a więc skoro pozwana zaniedbała obowiązkowi powiadomienia banku o zmianie miejsca zamieszkania, to doręczenia pod wskazany przez nią adres były skuteczne. Sąd ten dostrzegł twierdzenie pozwanej, że powiadomiła Bank o wyprowadzce do Anglii, natomiast za wystarczające przeciwko temu twierdzeniu uznał, że pozwany temu zaprzeczył i przedstawił dokument otrzymany od pozwanej, o treści odmiennej od złożonego przez nią do akt.

W sytuacji skuteczności wypowiedzenia cała wierzytelność stała się zdaniem Sądu Okręgowego wymagalna z dniem 14 marca 2019 roku. Co do wysokości należności na rzecz powodowego Banku Sąd Okręgowy stwierdził, że wynika ona z wyciągu z ksiąg banku, mającego moc prawną dokumentów urzędowych w odniesieniu do praw i obowiązków wynikających z czynności bankowych oraz ustanowionych na rzecz banku zabezpieczeń i mogą stanowić podstawę dokonania wpisów w księgach wieczystych. Sąd Okręgowy przyznał, że moc prawna tego dokumentu nie ma charakteru właściwego dla dokumentów urzędowych w postępowaniu cywilnym. Jest więc wyciąg z ksiąg powodowego banku tylko dowodem na to, że osoba, która go podpisała, złożyła oświadczenie zawarte w jego treści. Mimo to, jak stwierdził, strona pozwana nie zakwestionowała wysokości zadłużenia, pomimo zobowiązania do złożenia odpowiedzi na pozew. Nadto powód przedstawił szereg dokumentów, w tym historię spłaty i historię zmian struktury zadłużenia. W tych okolicznościach Sąd Okręgowy nie znalazł podstaw do kwestionowania wysokości zadłużenia, tak w zakresie roszczenia głównego, jak i odsetek.

Sąd I instancji zauważył problem wynikający z faktu, że dochodzona należność wynikała z umowy kredytu opiewającego na kwotę wyrażoną w złotych, ale indeksowanego do CHF. Dostrzegł też konsumencki charakter samej umowy, a więc konieczność zastosowania dyrektywy 93/13

oraz wykładnię jej art. 4 i 6 dokonaną przez Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej. Stwierdził jednak, że strona pozwana nie zaoferowała dowodów pozwalających na ustalenie, że postanowienia umowy nie były z pozwaną indywidualnie uzgadniane.

Jednocześnie Sąd Okręgowy stwierdził, że umowa kredytu indeksowanego jest co do zasady dopuszczalna, a strona pozwana nie podnosiła zarzutów abuzywności postanowień umowy pomiędzy stronami. Zdaniem tego Sądu materiał dowodowy zebrany w sprawie oraz lakoniczność zarzutów głoszonych przez stronę pozwaną w odpowiedzi na pozew nie pozwoliły na ustalenie, że strony zawarły umowę zawierającą niedozwolone postanowienia umowne.

Uwzględniając powództwo w całości Sąd Okręgowy przyznał powodowi od pozwanej koszty na podstawie art. 98 k.p.c.

Powódka wniosła apelację od tego wyroku zaskarżając go w całości. Wyrokowi temu zarzuciła:

1) naruszenie przepisów prawa materialnego i procesowego, tj. przepisów art. 378 § 1 k.p.c., art. 64 k.p.c., art. 202 zd. 3 k.p.c., art. 379 pkt 2 k.p.c., art. 199 § 1 pkt 3 k.p.c. poprzez brak stwierdzenia że oddział zagranicznego banku wskazany w pozwie jako strona powodowa, nie posiada zdolności sądowej, a w konsekwencji Sąd błędnie nie dokonał odrzucenia pozwu,

2) naruszenie przepisów prawa materialnego i procesowego, tj. przepisów art. 6 Kodeksu cywilnego, art. 233 § 1 k.p.c. - wadliwej oceny dowodów poprzez uznanie, że powód wykazał zasadność przedstawionego w pozwie roszczenia, tymczasem powód, pomimo spoczywającego na nim ciężaru dowodu określonego w art. 6 k.c., nie wykazał i nie udowodnił, że pozwana jest zobowiązana do zapłaty kwoty z tytułu umowy kredytu stanowiącej przedmiot sporu, w szczególności powód nie udowodnił; aby pozwana posiadała wobec powoda zadłużenie uprawniające do wypowiedzenia umowy i postawienia go w stan natychmiastowej wykonalności. Bank nie udowodnił, że złożył skutecznie oświadczenie o wypowiedzeniu umowy kredytu. Powyższe stwierdzenie tym samym nie pozwala na przypisanie aktualnie pozwanej odpowiedzialności kontraktowej wobec powoda.

3) naruszenie przepisów prawa materialnego i procesowego, tj. przepisów art. 58 k.c., art. 385¹ § 1 k.c., art. 353¹ k.c., art. 69 i art. 5 ust. 1 ustawy prawo bankowe, art. 233 § 1 k.p.c., poprzez brak ustalenia, iż w umowie kredytu zawartej przez strony znajdują się klauzule niedozwolone, w szczególności brak ustalenia, że niedozwolone, a zatem nieobowiązujące są: § 2 ust. 1 § 3 ust. 1, 2, 3 umowy kredytu § 9 ust. 2 Regulaminu stanowiącego załącznik do umowy kredytu. W konsekwencji Sąd I instancji powinien był ustalić nieważność całej umowy kredytu.

4) Naruszenie przepisów prawa materialnego tj. art. 117 § 2¹ k.c. poprzez zasądzenie roszczenia przedawnionego. W związku z nieważnością umowy kredytowej ewentualne oparcie podstaw zasądzenia roszczenia przedstawionego w pozwie o przepisy o świadczeniu nienależnym wymagałyby ustalenia, iż już w chwili spełnienia świadczenia na rzecz pozwanej przez powoda świadczenie było nienależne, a zatem rozpoczął bieg 3 letni termin przedawnienia. Poprzez brak ustalenia nieważności umowy kredytowej z uwagi na znajdujące się w niej klauzule abuzywne, stanowiącej podstawę roszczenia przedstawionego w pozwie.

5) Naruszenie przepisów prawa materialnego tj. art. 6 k.c., art. 385¹ § 4 k.c. przez uznanie przez Sąd, że to na pozwanej ciążył obowiązek zaoferowania dowodów wskazujących, że klauzule abuzywne nie były indywidualnie uzgadniane, podczas gdy dowody w postaci umowy kredytowej i regulaminu kredytu hipotecznego udzielanego przez P. załączone do pozwu wskazują na fakt, że niedozwolone postanowienia nie były indywidualnie z pozwaną uzgadniane, w tej sytuacji to na powodzie spoczywa obowiązek wykazania, że postanowienia zawierające klauzule abuzywne były indywidualnie uzgadniane

6) W przypadku nie uwzględnienia przez Sąd zarzutu wskazanego w pkt 5 skarżąca podniosła zarzut naruszenia przepisów prawa procesowego tj. przepisu art. 232 k.p.c. przez nie przeprowadzenie przez Sąd dowodu z urzędu, w

zakresie dowodów pozwalających na ustalenie, że postanowienia nie były indywidualnie z pozwaną uzgadniane. Sąd powinien był tym bardziej przeprowadzić dowody z urzędu z uwagi na to, że strona została pozbawiona możliwości powołania dowodów, gdyż de facto nie występowała w sprawie a charakter spraw)" obejmuje również element interesu publicznego dotyczącego szerszego grona osób.

Z ostrożności procesowej, w sytuacji uznania przez Sąd, iż umowa kredytu nie jest nieważna, skarżąca wniosła o przeprowadzenie dowodu z pisemnej opinii biegłego właściwego do spraw rachunkowości i finansów na okoliczność wyliczenia nadpłaty powstałej z tytułu stosowania niedozwolonych postanowień umownych dotyczących postanowień indeksacyjnych przy przeliczaniu kwoty wypłacanego kredytu, przy założeniu że w stosunku prawnym łączącym powoda z pozwaną ha podstawie umowy kredytu' pozwaną nie wiążą postanowienia umowne zawarte w § 2 ust. 1 § 3 ust. 1,2,3 umowy kredytu § 9 ust. 2 Regulaminu, poprzez:

a) wyliczenie wysokości rat kredytu do zapłaty których pozwana byłaby zobowiązana na rzecz powodowego banku na podstawie umowy kredytu w okresie od dnia zawarcia umowy kredytu do dnia wypowiedzenia1 umowy kredytu tj. do dnia 16.01.2019 r. z pominięciem zapisów § 2 ust. 1 § 3 ust. 1, 2, 3 umowy kredytu § 9 ust. 2 Regulaminu, czyli z pominięciem mechanizmu indeksacji do waluty obcej, przy zachowaniu pozostałych warunków (w tym dotyczących oprocentowania), b) wyliczenie różnicy pomiędzy kwotami faktycznie zapłaconymi przez pozwaną na podstawie umowy kredytu w okresie od dnia zawarcia umowy kredytu do dnia wypowiedzenia umowy kredytu, tj, do dnia 16.01.2019 r., a kwotami rat kredytu ustalonymi zgodnie z wyżej wymienionym punktem a.

Wniosła również o przeprowadzenie dowodu z załączonych dokumentów w postaci potwierdzeń spłat rat kredytowych na okoliczność spłat kredytu dokonywanych przez pozwaną. Wskazała, iż dowody te nie mogły zostać powołane przed Sądem I instancji, z uwagi na to, że strona została pozbawiona możliwości powołania tych dowodów, gdyż de facto nie występowała w sprawie a charakter sprawy obejmuje również element interesu publicznego dotyczącego szerszego grona osób.

Wskazując na powyższe zarzuty skarżąca wniosła o zmianę zaskarżonego wyroku poprzez:

1. oddalenie powództwa w całości,
2. zasądzenie od powoda na rzecz pozwanej kosztów procesu według norm prawem przepisanych zarówno za I jak i za II instancję,

ewentualnie

o uchylenie zaskarżonego wyroku w całości i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania przez Sąd I instancji, z pozostawieniem temu Sądowi orzeczenia o kosztach procesu,

ewentualnie

o uchylenie zaskarżonego wyroku i odrzucenie pozwu jako wniesionego przez podmiot nie mający zdolności sądowej - Oddział Zagranicznego Przedsiębiorcy,

Powód wniósł o oddalenie apelacji oraz zasądzenie od pozwanej na rzecz powoda zwrotu kosztów procesu. W uzasadnieniu między innymi zakwestionował prawidłowość postanowienia Sądu Okręgowego o przywróceniu pozwanej terminu do złożenia wniosku o sporządzenie uzasadnienia wyroku Sądu I instancji.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje

W niniejszej sprawie nastąpiła, już po wydaniu wyroku Sądu I instancji, a więc trwała w postępowaniu apelacyjnym, sytuacja osobistego przystąpienia pozwanej do udziału w sprawie. Oczywiście nie można zaprzeczyć, że w postępowaniu pierwszoinstancyjnym pozwana była reprezentowana w sposób znajdujący podstawę w procedurze cywilnej, a więc przez kuratora, w sytuacji odpowiadającej hipotezie art. 143 k.p.c., na znajdujący uzasadnienie w

powołanym przepisie wniosek powoda. Kurator ten, w świetle art. 69 § 3 k.p.c. w zw. z art. 146 k.p.c., miał umocowanie do dokonywania wszystkich czynności łączących się ze sprawą, jednakże kurator ustanowiony w niniejszej sprawie nie uzyskał wystarczających danych do przedstawienia w pełnym zakresie stanowiska strony pozwanej, a więc tego, którego właściwą ilustracją jest treść apelacji. Nie miał fachowego przygotowania do reprezentowania strony - kuratora wyłoniono (co oczywiście nie jest niedopuszczalne, a tym samym nie stanowi o nieważności postępowania) spośród pracowników sekretariatu Sądu, w którym prowadzone było postępowanie pierwszoinstancyjne.

Powyższe ograniczenia dostrzegł sam Sąd I instancji. W uzasadnieniu zaskarżonego wyroku wielokrotnie wskazywał na brak zarzutów strony pozwanej, reprezentowanej przez kuratora ustanowionego na podstawie art. 143 k.p.c., w zakresie czy to wysokości zadłużenia pozwanej, czy też prawidłowości dokonania wypowiedzenia umowy, na której zawarcie powód powoływał się pozwie, wreszcie – przede wszystkim, w sprawie okoliczności zawarcia umowy powoływanej przez powoda, w aspekcie badania istnienia nieuczciwych praktyk przedsiębiorców w stosunkach z konsumentami, zarówno w świetle Dyrektywy Rady 93/13/EWG z dnia 5 kwietnia 1993 r. w sprawach nieuczciwych warunków w umowach konsumenckich (Dz. U. L 095, z dnia 21 kwietnia 1993 r.), jak też ustawy z dnia 23 sierpnia 2007 r. o przeciwdziałaniu nieuczciwym praktykom rynkowym (Dz.U. nr 171, poz. 1206),

Jak już była mowa, powyższe okoliczności nie świadczą o jakichkolwiek uchybieniach proceduralnych Sądu I instancji. Czynności Sądu Okręgowego w zakresie zapewnienia reprezentacji pozwanego, ustanowionej przede wszystkim w celu doręczenia pozwu, a kontynuowania reprezentowania pozwanej tylko w sytuacji nieuzyskania jej adresu w czasie trwania dalszego postępowania, co ostatecznie miało miejsce aż do wydania wyroku, były prawidłowe. Nie można jednak pominąć stanu rzeczy polegającego na tym, że ostatecznie w uprawniony sposób przystąpiła do sprawy pozwana, wcześniej niemająca wiedzy o jej zawisłości, która przed uprawomocnieniem się wyroku Sądu I instancji przedstawiła twierdzenia o faktach oraz dowody, które nie były przedmiotem rozpoznania przez ten Sąd, a więc miałyby po raz pierwszy być przedmiotem badania w postępowaniu odwoławczym.

Przystąpienie do badania przez Sąd odwoławczy całości stanowiska strony pozwanej, a więc przedstawionych przez pozwaną twierdzeń o faktach, przeprowadzania zgłoszonych przez nią dowodów, dokonywania rozważań prawnych uwzględniających owe twierdzenia i dowody, oznaczałoby, że Sąd odwoławczy ignoruje niezbadanie istoty sprawy w postępowaniu pierwszoinstancyjnym.

Rozpoznawanie istoty sprawy to badanie podstawy merytorycznej dochodzonego roszczenia. Obejmuje ono nie tylko pominięcie całokształtu okoliczności sprawy od strony twierdzeń i dowodów przedstawionych przez powoda, lecz także nie ustosunkowanie się (niezbadanie i niewyjaśnienie) do merytorycznych zarzutów pozwanego (por. np. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 12 września 2002 roku, IV CKN 1298/00; postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 20 grudnia 2019 roku, IV CZ 109/19).

Owo pominięcie zarzutów pozwanej w niniejszej sprawie nie jest zaniechaniem, ani zaniedbaniem Sądu I instancji. Sąd ten nie znał stanowiska pozwanej, natomiast z kolei brak jej udziału w postępowaniu nie był przez nią zawiniony (już przy pierwszym doręczeniu operator publiczny wskazał, że pozwana nie zamieszkuje pod adresem wskazanym przez powoda). Tym samym zachodzi konieczność pełnego ustosunkowania się do zarzutów pozwanej w stosunku do roszczenia powoda, natomiast miałyby to miejsce po raz pierwszy, a tym samym mogłoby doprowadzić do naruszenia zasady dwuinstancyjności procesu cywilnego.

Z tych względów konieczne stało się uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy Sądowi I instancji do ponownego rozpoznania. Sąd ten winien przeprowadzić postępowanie pozwalające odnieść się ponownie do żądania przedstawionego przez powoda, poprzez zbadanie jego merytorycznej podstawy i odniesienie się do merytorycznych zarzutów strony pozwanej.

W pierwszej kolejności Sąd I instancji powinien odnieść się do kwestii obowiązywania umowy, na którą powołał się powód. Sąd ten dostrzegł ten problem natomiast uznał, że brak twierdzeń strony pozwanej wskazujących na niedokonanie indywidualnego uzgodnienia z pozwaną poszczególnych postanowień umowy, w tym budzących wątpliwości co do ich dopuszczalności, nie daje podstawy do przyjęcia, że umowa ta zawiera postanowienia abuzywne,

i to skutkujące koniecznością uznania, że umowy tej nie da się utrzymać. Sąd Apelacyjny nie podziela stanowiska Sądu I instancji, że to na pozwanej spoczywa ciężar wykazania, że postanowienia umowy, na którą powołuje się powód, nie były z nią indywidualnie uzgodnione. Pozwana jest, co dostrzegł Sąd Okręgowy, konsumentem, toteż to powodowy bank, jako przedsiębiorca, powinien wykazać, że postanowienia w sprawie sposobu spłaty kredytu, a w szczególności zasad indeksacji spłat do waluty CHF, czy innych budzących wątpliwości postanowień, zostały z pozwaną indywidualnie uzgodnione, i to w taki sposób, że spełniałoby to wymogi zachowania obowiązków informacyjnych, wynikających z powołanych wyżej aktów prawa powszechnego, w tym wspólnotowego oraz nie stanowiło nieuczciwych warunków umownych. Przyjęcie, że umowy powołanej przez powoda nie da się utrzymać powinno prowadzić do zbadania, czy wolą konsumenta jest mimo to pozostawienie umowy, mimo niedopuszczalności jej istotnych postanowień, powodowane mogącymi występować niekorzystnymi dla niego skutkami.

O ile Sąd Okręgowy uzna, że umowa powołana przez powoda, bądź to nie obejmuje postanowień abuzywnych, bądź też abuzywność poszczególnych postanowień nie niweczy umowy i da się ją utrzymać, powinien zbadać prawidłowość i skuteczność dokonania przez powoda wypowiedzenia tej umowy, zarówno w aspekcie podstaw wypowiedzenia, jaki i jego treści i formy, wreszcie skuteczności doręczenia wypowiedzenia (oczywiście o ile badanie poprzedzające pozwoli na przyjęcie, że było ono prawidłowe i dopuszczalne pod względem formy i treści). Ten zakres rozpoznania istoty sprawy powinien też obejmować ustalenie rzeczywistej wysokości zobowiązania pozwanej w stosunku do powoda w zakresie spłat kredytu, których pozwana nie dokonała.

Podstawą orzeczenia jest art. 386 § 4 k.p.c. Zgodnie z art. 108 § 2 k.p.c. rozstrzygnięcie o kosztach instancji odwoławczej pozostawione zostało Sądowi I instancji.

Krzysztof Górski Leon Miroszewski Agnieszka Bednarek-Moraś